

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेशद्वारा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग र ली-बर्डसँगको प्राविधिक सहकार्यमा जारी

वर्ष-२, अङ्क-२३ (५३ औं श्रृंखला)	अवधि: पौष ६-१२ सम्म, २०८०	मिति: पौष ६, २०८०
----------------------------------	---------------------------	-------------------

गत हप्ता (मंसिर २९-पौष ५, २०८०) को मौसमी सारांश:

<p>साप्ताहिक कुल वर्षा: गण्डकी प्रदेशको हिमाली, उच्च पहाडी तथा पहाडी भू-भागमा साताभरी नै आंशिकदेखि सामान्य बदली रहेको। तराई भू-भागमा साताको सुरु र मध्यमा आंशिक बदलीदेखि सामान्यतया मौसम सफा रही साताको अन्त्यमा आंशिकदेखि सामान्य बदली रहेको। गत साता गण्डकी प्रदेशभर वर्षा मापन नभएको।</p>
<p>साप्ताहिक तापक्रम: मनाङ्गको हुम्डे केन्द्रमा सबैभन्दा कम तापक्रम (-८.९ डिग्री सेल्सियस) मापन भएको। नवलपरासी (बर्दघाट-सुस्ता) पूर्वको दुम्कौली केन्द्रमा अधिकतम तापक्रम (२६.८ डिग्री सेल्सियस) मापन भएको। अधिकतम र न्यूनतम तापक्रम क्रमिक रूपमा घट्दै गएको।</p>

आगामी हप्ता (पौष ६-१२, २०८०) को मौसमी परिदृश्य:

साताको सुरु: शुक्रबार, शनिबार	साताको मध्य: आइतबार, सोमबार र मंगलबार	साताको अन्तिम: बुधबार र बिहीबार
<p>मौसमी अवस्थाको सारांश: गण्डकी प्रदेशको हिमाली/उच्च पहाडी तथा पहाडी भू-भागमा साताको सुरु र मध्यमा सामान्य बदली रही अन्त्यमा आंशिक बदली रहने। साताको सुरु र मध्यमा हिमाली/उच्च पहाडी भू-भागका एक-दुई स्थानमा हल्का वर्षा/हिमपातको सम्भावना रहेको। प्रदेशको तराई भू-भागमा साताको सुरु र मध्यमा आंशिकदेखि सामान्य बदली रही साताको अन्त्यमा मौसम सामान्यतया सफा रहने। अधिकतम र न्यूनतम तापक्रम क्रमिक रूपमा घट्दै जाने सम्भावना भएको।</p>		

भौगोलिक क्षेत्र	प्रतिनिधित्व गर्ने क्षेत्र	वर्षा/हिमपात	अधिकतम तापक्रम	न्यूनतम तापक्रम	बदली हुने सम्भावित अवस्था	महत्वपूर्ण मौसम (मेघ गर्जन, असिना, कुहिरो)	कैफियत (मौसम प्रणाली)
हिमाल/उच्चपहाड	मनाङ, मुस्ताङ, म्याग्दी (अन्नपूर्ण, धौलागिरी र रघुगंगा गा.पा. को उत्तरी भेग), लमजुङ (दुधपोखरी, दोर्दी, मसुर्याङ्दी, क्वहोलासोथार गा.पा.का उत्तरी भेग), गोरखा (बारपाक सुलिकोट, चुमनुव्री, धार्चे, अजिरकोट गा.पा.का उत्तरी भेग), बागलुङ (ढोरपाटन न.पा., निसीखोला, ताराखोला, तमानखोला गा.पा. का उत्तरी भेग)	हल्कादेखि मध्यम वर्षा / हिमपात	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	साताको सुरु र मध्यमा सामान्य बदली रही र साताको अन्त्यमा आंशिक बदली रहने।	साताभर एक-दुई स्थानमा हल्का कुहिरो लाग्ने सम्भावना रहेको।	साताको सुरु र मध्यमा एक-दुई स्थानमा हल्का वर्षा/हिमपातको सम्भावना रहेको।
पहाड	गोरखा, लमजुङ, म्याग्दी, बागलुङ, पर्वत, कास्की, स्याङ्जा	हल्का वर्षा	हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	साताको सुरुमा	साताभर एक-दुई	साताको सुरुमा एक-दुई स्थानमा हल्का वर्षाको

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

	र तनहुँ				आंशिकदेखि सामान्य बदली रही साताको मध्य र अन्त्यमा आंशिक बदली रहने।	स्थानमा हल्का कुहिरो लाग्ने सम्भावना रहेको।	सम्भावना रहेको।
तराई	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व), तनहुँ र स्याङ्जाको दक्षिणी क्षेत्र/कालीगण्डकी आसपास		हल्का घट्ने	हल्का घट्ने	साताभर आंशिकदेखि मौसम सामान्यतया सफा रहेको।	साताभर एक-दुई स्थानमा हल्का कुहिरो लाग्ने सम्भावना रहेको।	

कृषि सारांश:

- आलुमा डढुवा रोग नियन्त्रणका लागि प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम व्यवस्थापन कार्य गर्नुहोस्।
- हिउँदे फलफूलको बेर्ना रोप्नको लागि कृषि प्राविधिकको सल्लाह बमोजिम रेखाङ्कन गरी आवश्यक खाडलको तयारी गर्नुहोस्।
- सुन्तला टिप्ने समय भएकोले सुरक्षित किसिमले फल टिप्नुहोस्।
- सुन्तलामा फल कुहाउने औँसाको प्रकोप नियन्त्रण गर्न विशेष ध्यान दिनुहोस्।
- मौरीघारको नियमित अनुगमन गरी रोग तथा शत्रुजीव व्यवस्थापन गर्नुहोस्।
- पशु वस्तुलाई खुवाउने प्रयोजनका लागि धानको पराल तथा दानालाई दुसी नलाग्ने गरी सुरक्षित तवरले भण्डारण गर्ने प्रबन्ध मिलाउनुहोस्।
- तापक्रम घट्दो क्रममा भएकोले भर्खर जन्मिएका बाच्छाबाच्छी, पाठापाठीलाई चिसोबाट जोगाउन गोठ तथा खोरमा त्रिपाल वा बोराहरू टागेर न्यानो बनाउने व्यवस्था गर्नुहोस्।
- खुर फाटेका जनावरहरूमा खोरेत रोग लाग्न नदिन खोरेत विरुद्ध खोप लगाउनुहोस्।
- जुनोटिक तथा प्राणघातक रेविज रोगबाट बच्न कुकुर बिरालोहरूलाई रेविज विरुद्ध खोप लगाउनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

कृषि सल्लाह:

बाली:

- मकैको पातमा सुरुको अवस्थामा सेता लाम्चा झिल्ली सहितका प्वाल (papery window) फौजीकिराको (Fall armyworm) क्षतिको लक्षण भएकाले यस्तो लक्षण देखा परेमा नीमजन्य विषादी एजाडिरिक्टिन १५०० पिपिएम ५ मिलिलिटर प्रति लिटर पानीमा मिसाई छर्नुहोस्। मकैको पात तथा गुभोमा क्षतिको लक्षण देखापरेमा इमामेक्टिन बेन्जोएट ५% एस.जी. ०.४ ग्राम वा क्लोरान्ट्रानिलिप्रोल १८.५% एससी ०.४ मिलिलिटर वा स्पाइनोस्याड ४५% एससी ०.३ मिलिलिटर प्रतिलिटर पानीमा मिसाई गुभो तथा पातमा पर्ने गरी छर्नुहोस्। विषादीयुक्त घोल प्रति रोपनी २५ लिटरका दरले छर्नुहोस्। एउटै विषादी निरन्तर प्रयोग गर्दा किराले विषादी पचाउने क्षमता विकास गर्न सक्ने भएकाले आलोपालो गरी प्रयोग गर्नुहोस् तर घोगा लागि सकेपछि विषादीको प्रयोग रोक्नुहोस्।
- पहाडको लागि खजुरा मुसुरो २, शीतल, सगुन, महेश्वर भारती जातका उन्नत बीउको व्यवस्था गर्नुहोस्। मुसुरोलाई छरेर लगाउँदा प्रति रोपनी ३-४ के.जी लाग्ने तर लाइनमा लगाउँदा १.५-२ केजीले पुग्ने भएकोले लाईन देखि लाईनको दुरी ३० से.मि. कायम गरी एकनासले बीउ छर्नुहोस्।
- ७०० मिटर भन्दा माथिको भू-भागमा लुम्ले १ जातको तोरीको उन्नत बीउको व्यवस्था गरी २५०-३०० ग्राम प्रति रोपनीको दरले प्रयोग गर्नुहोस्। तोरीलाई आवश्यक मलखादको व्यवस्थापन गर्दा ३०० केजी (१२ डोको) प्राङ्गारिक मल, ५ केजी युरिया, ४.३ केजी डिएपी र १.७ केजी म्युरेट अफ पोटास प्रति रोपनीका दरले प्रयोग गर्नुहोस्। तोरीमा तेलको मात्रा बढाउन सल्फर तत्वको आवश्यकता पर्ने हुनाले जग्गा तयारीको बेलामा प्रति रोपनी १ केजीका दरले सल्फर मलको प्रयोग गर्नुहोस्।
- तोरी, गहुँजस्ता बालीहरू यदि उपयुक्त समयभन्दा पछि पनि लगाउनु परेमा २०-२५ प्रतिशतका दरले बीउ दर बढाउनुहोस्। गहुँ छरेको २१-२५ दिन भएमा पहिलो सिंचाइको व्यवस्था मिलाउनुहोस् र सिंचाइपछि नाईट्रोजनयुक्त मल (युरिया) को सिफारिस मात्राको एक तिहाई भाग (३.६ केजी) प्रति रोपनीका दरले टपड्रेस गर्नुहोस्।
- तरकारी बालीहरूमा लाही किराको प्रकोप देखिएमा नीमजन्य विषादी (०.०३% एजाडिरिक्टिन) ५ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाई एक हप्ताको फरकमा छर्नुहोस्। प्रकोप बढी देखिएमा फ्लोनिकामिड (५०% डब्लु.जी.) १ ग्राम प्रति ३ लिटर पानीमा मिसाई १२-१५ दिनको फरकमा २-३ पटक छर्नुहोस्। विषादी प्रयोग गरिसकेपछि तरकारी टिप्नको लागि पर्खनुपर्ने अवधि (Waiting Period) पूरा भएपछि मात्र टिप्नुहोस्।
- तराई, मध्य पहाड, बेसीमा लगाईएको आलुका बोटहरू २०-२५ से.मि. अग्लो भएपछि पहिलो पटक उकेरा दिनुहोस्। उकेरा दिँदा त्यान्द्रामा चोटपटक नलाग्ने गरी ड्याडको बीचमा खनी माटो चढाउनुहोस्।
- आलु बालीमा देहायको अवस्थामा पछौटे डढुवा लाग्ने सम्भावना रहन्छ।
 - (क) तापक्रम: अधिकतम (२० डिग्री सेल्सियस)
 - (ख) वातावरणमा पानीको मात्रा (सापेक्षिक आर्द्रता) (८० देखि ९५ प्रतिशत)
 - (ग) दिउँसो बादल वा कुहिरो लाग्नु
 - (घ) छिनछिनमा पानी पर्नु
 - (ङ) रातमा अत्याधिक मात्रामा शीत पर्नु

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

(च) हल्का हावा चलनु आदि।

चित्र १ आलुको पछ्यौटे डढुवा लागेको अवस्था

आलुबालीमा पछ्यौटे डढुवा रोग व्यवस्थापनका लागि देहायका विधि अपनाउनुहोस्।

(क) डढुवा अवरोधक वा सहन सक्ने आलुका जातहरू जस्तै खुमल उपहार, खुमल उज्जवल, जनकदेव, खुमल विकास आदिको खेती गर्ने।

(ख) आलुको रोपाइ स्थान अनुसार उपयुक्त समयभित्र गरी सक्ने।

(ग) आलु रोप्दा सिफारिस गरिएको दुरीमा लगाउने जसले गर्दा विरुवाको तलको भागमा उचित मात्रामा वायु सञ्चार हुन गई रोग फैलने अनुकूल वातावरण हुन पाउँदैन।

(घ) आलु रोप्दा र पछि उकेरा लगाउँदा ड्याडमा प्रशस्त मात्रामा माटो चढाउने।

(ङ) डढुवा रोगको लागि अनुकूल वातावरण हुनासाथ सिँचाई कम गर्दै अन्त्यमा बन्द गर्ने।

(च) रक्षात्मक उपायका लागि आलु उम्रेको २५-३५ दिनपछि मेन्कोजेवयुक्त विषादी ३ ग्राम प्रतिलिटर पानीमा मिसाई सम्पूर्ण बोट भिज्ने गरी ७/८ दिनको फरकमा २/३ पटक स्प्रे गर्ने।

(छ) रोग देखापर्नासाथ डाइमथोमर्फयुक्त विषादी १.५ ग्राम प्रतिलिटर पानीमा मिसाई सम्पूर्ण बोट भिज्नेगरी स्प्रे गर्ने।

- पछ्यौटे काउली तथा बन्दाको नर्सरी राख्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्। नर्सरी राख्दा उपयुक्त स्थलको छनोट गरी १५-२० से.मि. अग्लो हुने गरी व्याड तयार गर्नुहोस् तथा तयारी नर्सरी व्याडमा १० से.मि.को फरकमा लाइन बनाई पातलो गरी बीउ छर्नुहोस् र माटोले हल्का पुर्नुहोस् तथा तयारी बेर्ना ६०*४५ से.मि. दुरीमा रोप्नुहोस्।
- प्याजको तयारी बेर्ना १५*१० से.मि. दुरीमा रोप्नुहोस्।
- हिउँदे तरकारी रोप्ने उपयुक्त समय भएकाले जमिनको तयार गरी देहाय बमोजिमको जात, बीउ दर र दुरीमा रोप्नुहोस्।

क्र. स	बाली	जात	लगाउने दुरी (से.मि.)	बीउ दर/रोपनी
१	केराउ (थाँक्रा चाहिने)	सिक्किमे	७५*७५	१.५ केजी
२	केराउ (थाँक्रा नचाहिने)	सर्लाही आर्केल, आर एस २१००	६०*३०	२ केजी
३	बकुल्ला सिमी	स्थानीय जात	६०*३०	३ केजी

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

४	पालुङ्गो	हरिपाते, पाटने	१५*२-३	८००-१००० ग्राम
५	गाजर	न्यू कुरोडा, नान्टिस फोर्ट	२०*१०	२०० ग्राम
६	चम्सुर	ठिमी चम्सुर	१५*२-३	८००-१००० ग्राम
७	चुकन्दर	मधुर	४०*१०	२०० ग्राम
८	सलगम	पर्पल टप, काठमाण्डौ रातो	३०*२०	१०० ग्राम
९	मुला	टोकिनासे	३०*२०	४००-६०० ग्राम

- गोलभेंडामा डडुवा रोग देखिएमा रोगी पात र हाँगा हटाएर नष्ट गरी हावा खेल्ने वातावरण बनाउनुहोस्। पछौटे डडुवा रोग व्यवस्थापनका लागि डाइमेथोमर्फ (५०% डब्लु.पी.) १.५ देखि २ ग्राम प्रतिलिटर पानीमा मिसाई बोट भिज्ने गरी छर्कनुहोस् र अगौटे डडुवाका लागि म्यान्कोजेव ७५% डब्ल्यु.पी. २-२.५ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई बोट भिज्नेगरी प्रयोग गर्नुहोस्।
- ओटा-टी ट्यापमा टि.एल.एम.ल्यूर प्रयोग गरी गोलभेंडामा टुटा किराको अनुगमन गर्नुहोस्। किराको समस्या देखिएमा किराले नोक्सान पुऱ्याएका पात, मुना तथा फलहरु संकलन गरी नष्ट गर्नुहोस्। प्रकोप बढी देखिएमा क्लोरान्ट्रानिलिप्रोल (१८.५% एस.सी.) १ एम.एल. वा स्पिनोस्याड (४५% एस.सी.) १ एम.एल. प्रति ३ लिटर पानीमा मिसाई बोट भिज्ने गरी १२-१५ दिनको फरकमा २-३ पटकसम्म छर्नुहोस्।
- गोलभेंडालाई अरु बालीलाई भन्दा बढी खाद्यतत्वको आवश्यकता हुने भएकोले बाली टिपिएको हरेक १५-२० दिनको फरकमा युरिया मल १० ग्राम प्रतिबोटको दरले टपड्रेस गर्नुहोस् र सुक्ष्म खाद्यतत्वयुक्त झोल ३ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा घोलेर बोटमा स्प्रे गर्नुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूलको मसिनो हाँगामा Felt disease (फेल्ड रोग) देखिएको छ भने त्यस्ता हाँगाहरु रोग लागेको स्थान भन्दा तलबाट काटेर नष्ट गर्नुहोस् र १.५% बोर्डोमिश्रण पानीको दरले मिसाएर पुरै बोट भिज्ने गरी छर्कनुहोस् र यदि रोग मोटो हाँगामा लागेको छ भने जुटको बोराले रोग लागेको भागलाई रगडेर सोही स्थानमा बोर्डोपिष्ट वा कपर अक्सिक्लोराइडको पेष्ट बनाएर राम्रोसँग पोत्नुहोस्।
- सुन्तलाजात फलफूलमा फल कुहाउने औँसाका कारण झरेका फलहरुलाई तुरुन्तै प्लाष्टिक थैलामा संकलन गरी कम्तीमा पनि एक महिना हावा नछिर्नेगरी बन्द गरेर राख्नुहोस्। यसो गर्नाले फल कुहाउने औँसा फल बाहिर निस्कन नपाई प्लाष्टिक भित्रै गुम्सिएर मर्छ।
- कागती बगैँचामा क्यांकर रोग (खटिरा) को व्यवस्थापनको लागि ब्याक्टेरियाको संक्रमणबाट ग्रस्त हाँगा तथा पातहरु हटाई जलाउनुहोस्। बाँकी बोटलाई कपर अक्सिक्लोराइड (५०% डब्लु.पी.) २ ग्राम र कासुगामाईसिन २ मि.लि. (३% एस.एल.) प्रति लिटर पानीमा घोलेर १५ दिनको फरकमा छर्कनुहोस्।
- फलफूल बालीमा जरा तथा फेद कुहिने समस्या देखिएमा बोटको फेद वरिपरिको माटो हटाई ट्राइकोडर्मा भिरिडी वा स्यूडोमोनास फ्लोरसेन्स १० ग्राम प्रति लिटरका दरले घोल बनाई ५-१० लिटर (बोटको उमेर अनुसार) जराको वरिपरि २ पटक राख्नुहोस्। बोटको फेदमा पानी जम्न नदिने व्यवस्थाका लागि फेद वरिपरि बेसिन (केही अग्लो गरी माटो उठाउने) बनाउनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- केराको बोटमा ओइलाउने रोग लागेमा ब्याक्टेरिया वा दुसी कुनबाट लागेको हो भनी प्राविधिकबाट जाँच गराउनुहोस्। यदि दुसीबाट लागेको हो भने फ्यूजारियम (पानामा) विल्ट हुने भएकाले कपरअक्सिक्लोराईड (५०% डब्लु.पी.) २-३ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर १० दिनको फरकमा ३ पटक जरा भिजाउनुहोस्। यदि ब्याक्टेरियाबाट ओइलाउने रोग लागेको भएमा कासुगामाईसिन १ मि.लि. (३% एस.एल.) प्रति लिटर पानीमा घोलेर १५ दिनको फरकमा २-३ पटक जरा भिज्ने गरी प्रयोग गर्नुहोस्।
- केरामा लाग्ने फ्यूजारियम (पानामा) रोगको नयाँ प्रजाती टिआर ४ हालै मात्र नेपालमा देखा परेको छ। यो प्रजातीले केराका विभिन्न जातहरू खासगरी जी नाइन (G9), विलियम हाइब्रिड लगायतमा बढी आक्रमण गरेको पाइएको छ। यो रोग लाग्दा सुरुमा पुराना पातहरू पहेंलो हुन्छन् र क्रमशः पातको फेदतिर लक्षण बढ्दै गएर पात भँचिन्छ। केराको थाम चिरेर हेर्दा तलबाट क्रमशः माथि बढ्दै गरेको खैरो रंगका धब्बा/धर्साहरू देखिन्छ भने जरा कालो भएर कुहिन्छ। यस्ता खालका लक्षण देखिनासाथ वा रोग लागेको शंका लागेमा तुरुन्त नजिकैको कृषि शाखा वा कृषि ज्ञान केन्द्रबाट प्राविधिक सल्लाह लिइ व्यवस्थापन गर्नुहोस्।
- केरामा लाग्ने घुन (Banana weevil) को समस्या भएका बोटको फेद वरिपरी केराको थामलाई ८-१० ईन्चको टुक्रा काटेर पासोको रूपमा राख्नुहोस्। यसरी राखेको पासोको दिनहुँ अवलोकन गरी जम्मा भएका किराहरूलाई हातले टिपेर नष्ट गर्ने र रासायनिक विषादीको प्रयोग गर्नुपर्ने अवस्थामा क्लोरोपाईरिफस १०% जी.आर. ३० ग्राम वा कार्टापहाईड्रोक्लोराईड ४% जी.आर. २० ग्राम प्रति बोटको दरले फेद वरिपरी माटोमा प्रयोग गर्ने वा कार्टापहाईड्रोक्लोराईड ४% जी.आर. २ ग्रामका दरले किरा लागेका बोटहरूको गुभोमा राख्नुहोस्।
- स्याउ लगायत अन्य हिउँदे फलफूलको बेर्ना रोप्ने तयारी स्वरूप कृषि प्राविधिकको सिफारिस बमोजिमको दुरीमा १ क्यूविक मिटरको खाडल खन्ने र आवश्यक गुणस्तरीय बेर्नाको प्रबन्ध गर्न विश्वासिलो श्रोत केन्द्रमा सम्पर्क गर्नुहोस्।
- स्याउ लगायत अन्य हिउँदे फलफूलहरू (नासपाती, आरु, आरुखडा, हलुवाबेद) आदिको काँटछाँट गर्ने समय सुरु भएकाले प्राविधिकको सल्लाह अनुसार काँटछाँट सुरु गर्नुहोस् र काँटछाँट पश्चात १% को बोर्डोमिश्रण बोटका सबै हाँगा भिज्नेगरी स्प्रे गर्नुहोस्। काँटछाँटका क्रममा ठूला हाँगा हटाउँदा भएका घाउहरूमा १०% को बोर्डो पेष्ट बनाई लगाउनुहोस्। काँटछाँटका क्रममा निस्कने हाँगाविँगा राम्रोसँग संकलन गरी जलाइदिनुहोस्।
- कत्ले किरा (Scale insect) र (रातो सुलसुले) Red spider mites को सुषुप्त अवस्थामा रहेका किरा व्यवस्थापनका लागि काँटछाँट पछि खनिज तेल (dormant oil/Servo oil) १०-१५ मिलि लिटर/लिटर पानीमा मिसाई हाँगाहरू भिज्ने गरी छर्ने प्रबन्ध मिलाउनुहोस्।
- मौरीघारको नियमित अनुगमन गरी कमिलाबाट बचाउन मौरीघार राख्ने स्ट्यान्डको सबै खुट्टाहरूमा कचौरा/प्लाष्टिकको बट्टामा पानी राख्नुहोस्। रानु भए नभएको नियमित अवलोकन गर्नुहोस् साथै रोग तथा सुलसुले लाग्न नदिन उपयुक्त व्यवस्थापनका उपायहरू अपनाउनुहोस्। चिसो बढ्दै गएकाले मौरीलाई चिसोबाट बचाउन घारमा भएका छिद्रहरू टाल्नुहोस् र जुटको बोराले घारलाई राम्ररी ढाक्नुहोस्। मौरी चरनको लागि एक स्थानबाट अर्को स्थानमा लैजाँदा उपयुक्त भेन्टिलेसन मिलाएर लैजाने व्यवस्था गर्नुहोस्।
- मौरी लगायतका अन्य लाभदायी किराहरूको सक्रियता दिउँसो २ बजे पश्चात क्रमशः घट्दै जाने भएकाले बाली बिरुवामा विषादी छर्दा सकेसम्म हावा नलागेको बेला दिउँसो २ बजे पछिको समयमा मात्र छर्नुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

पशुपन्छी तथा मत्स्यः

- तापक्रम घट्दो क्रममा भएकोले भर्खर जन्मिएका बाच्छाबाच्छी, पाठापाठीमा निमोनिया, छेरौटे जस्ता समस्याहरू देखिने हुँदा गोठ तथा खोरमा हावा आवतजावत हुने गरी त्रिपाल वा बोराहरू टाँगेर न्यानो बनाउने व्यवस्था गर्नुहोस्।
- जाडो मौसममा ब्रोइलर र लेयर्स कुखुराहरूमा श्वासप्रश्वास सम्बन्धी रोगहरू र पेटमा पानी भरिने जस्ता समस्या देखिने हुँदा विशेष गरी रातको समयमा प्रशस्त मात्रामा हावा आवतजावत हुने गरी त्रिपाल, बोरा र ब्रुडर मेशिनहरूको प्रयोग गरेर खोरलाई न्यानो बनाउने व्यवस्था गर्नुहोस्।
- यस मौसममा रात लामो र दिन छोटो हुने हुँदा अण्डा उत्पादन गर्ने कुखुराहरूलाई दैनिक (१६-१८) घण्टा सम्म प्रकाशको व्यवस्थापन गर्नुहोस्।
- बंगुरमा “अफ्रिकन स्वाईन फिभर” रोगको संक्रमण भएका फार्महरूमा पुनः बंगुरपालन सुरुवात गर्नुपरेमा देहाय बमोजिमको विधि अपनाउनुहोस्।
 - (क) फार्ममा भएका सम्पूर्ण बंगुर र फोहर हटाई खोर भित्र र वरपर निःसंक्रमण गरी कम्तीमा ४० दिनसम्म खोर खाली राख्नुहोस्।
 - (ख) अफ्रिकन स्वाईन फिभर मुक्त क्षेत्रबाट मात्र बंगुर खरिद गर्नुहोस्।
 - (ग) सुरुमा खोरको कुल क्षमताको १० प्रतिशत मात्र बंगुर राखी ३० दिनसम्म रोग नदेखिएमा मात्र बाँकी खोरमा बंगुर थप गर्नुहोस्।
- खुर फाटेका जनावरहरूमा ज्वरो आउने, खुरको बीच र माथिल्लो भाग, जिब्रो, ओठ, मुख र थुनमा फोका आउने, फोका फुटेर घाउ हुने भएमा खोरेत रोग लागेको हुनसक्छ। यस्तो समस्या देखा परेमा नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रमा तुरुन्त जानकारी गराई उपचारको व्यवस्था मिलाउनुहोस्। यस रोग विरुद्ध खोप लगाएर रोग रोकथाम गर्न सकिने भएकोले खोप कार्यमा खटिएका प्राविधिकहरूलाई आवश्यक सहयोग गर्नुहोस्। घुम्ती प्रणालीमा पालिएका उच्च हिमाली क्षेत्रबाट बेसी झरेका चौरमा खोरेत र भैंडाबाखामा खोरेत/पि.पि.आर. विरुद्ध खोप लगाउनुहोस्।
- रेविज एक प्राणघातक जुनोटिक रोग भएको र मानिसमा लाग्ने ९९ प्रतिशत रेविज रोग कुकुरको टोकाइबाट हुने गरेकोले सबै घरपालुवा कुकुर बिरालोलाई रेविज विरुद्ध खोप लगाउनुहोस्। सामुदायिक तथा छाडा कुकुरहरूलाई समेत खोप लगाउन नजिकको पशु सेवा शाखा वा भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रसँग आवश्यक समन्वय गर्नुहोस्।
- दुधालु गाईभैंसीलाई थुनेलोको समस्याबाट बचाउन गोठ सफा राख्ने र दूध दुहेपछि १:९ को अनुपातमा ग्लिसेरिन र पोभिडोन आयोडिन मिसाई बनाएको झोलमा ३० सेकेण्डसम्म थुन चोपल्न र कम्तीमा १५ मिनेटसम्म पशु उभाइराख्न घाँसदाना दिने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

- गाईभैसीहरूमा उच्च ज्वरो आउने, सास फेर्दा घ्यार-घ्यार आवाज आउने र गाह्रो हुने, नाक आँखाबाट पानी बग्ने, न्याल काढ्ने, च्यापु सुन्नने, आवाजमा परिवर्तन हुने जस्ता लक्षणहरू देखा परेमा भ्यागुते रोग हुन सक्ने भएकाले तुरुन्त पशु चिकित्सक/प्राविधिकलाई सम्पर्क गरी उपचारको व्यवस्था मिलाउनुहोस्। रोग रोकथामका लागि नियमित खोप लगाउनुहोस्।
- पशुपन्छीहरूमा माहामारी रोगका विरुद्ध देहाय बमोजिमका खोप लगाउनुहोस्।

पशुवस्तुको नाम	लगाउनुपर्ने खोप
गाई, भैसी, याक, चोरी	खोरेत (FMD), भ्यागुते र चरचरे (H.S & B.Q), लम्पी स्कीन रोग (LSD)
भेडा र बाखा	पि.पि.आर. (PPR)
बंगुर	हैजा (C.S.F), खोरेत (FMD)
स्थानीय कुखुरा	रानीखेत (N.D), फावल पक्स (Fowl Pox)
कुकुर र बिरालो	रेविज (ARV), डि.एच.पि.पि.एल. (DHPPL)

- हिउँदे घाँस छरेको ३० देखि ३५ दिनमा सिँचाई गरी प्रति रोपनी ३० केजीको दरले युरियाले टपड्रेस गर्नुहोस्।
- हिउँदेको समयमा हरियो घाँसको उपलब्धता कम हुनेहुँदा पशुहरूमा पोषण तत्व तथा खनिज पदार्थको कमी हुनाले उग्राउने पशुहरूलाई मिनिरल मिक्स्चर मोलासेस ब्लक र साईलेजको प्रयोग गर्नुहोस्। प्रयोग गरेपछि बाँकी रहेको साईलेजलाई हावा नछिर्ने गरी बन्द गरेर राख्नुहोस्।
- धानको पराललाई ढुसी नलाग्ने गरी सुरक्षित तवरले भण्डारण गर्ने प्रबन्ध मिलाउनुहोस्। साथै चिसो बढेसँगै पशुपन्छी तथा माछालाई खुवाउने दाना ओसिलोपना बढ्ने र ढुसीको संक्रमण भई दाना विग्रने समस्या हुनेहुँदा ओभानो तथा हावा खेल्ने कोठामा भण्डारण गर्नुहोस्। पराल थन्क्याउने समय भएकोले धानको पराललाई ढुसी नलाग्ने गरी सुरक्षित तवरले भण्डारण गर्ने प्रबन्ध मिलाउनुहोस्।
- जाडो बढेसँगै पोखरीको पानीको तापक्रम घट्दै जाने र माछाले दाना कम खाने भएकाले दानाको परिमाण क्रमशः घटाउनुहोस्।
- पंगास माछाले चिसो मौसम सहन नसक्नेहुँदा पोखरीका बिक्रियोग्य आकार र तौल पुगेका माछाहरूको बिक्रि वितरणको व्यवस्था मिलाउनुहोस्। पानीको तापक्रम कायम गर्न बिहानको समयमा बोरिङ्गको पानी पोखरीमा हाल्ने व्यवस्था मिलाउनुहोस्।
- माछाको प्रजनन समय नजिकिँदै गरेको हुँदा माउमाछा छुट्याउने कार्य गर्नुहोस्। नियमित माउमाछालाई ३५% प्रोटीनयुक्त दाना खुवाउनुहोस्।
- पोखरीमा भएको सम्पूर्ण माछा बजार पठाईसकेपछि पोखरी सुकाउनुहोस् र मर्मत कार्य गर्नुहोस्। शत्रुजिव मारनको लागि साईपरमेथ्रिन १० मि.लि./२० लिटर पानीमा मिसाई सुकाएको पोखरीमा छर्कनुहोस्।

गण्डकी कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

Gandaki Agro-met Advisory Bulletin (GAAB)

विशेषज्ञ समूहः

क्र.सं.	नाम थर	पद/कार्यक्षेत्र	कार्यालय
१.	डा. सुनिल अर्याल	किट विज्ञ	बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, मालेपाटन
२.	बेनी बहादुर वस्नेत	बाली विज्ञ	ली-वर्ड, पोखरा
३.	वालकृष्ण अधिकारी	बागवानी विज्ञ	कृषि विकास निर्देशनालय, गण्डकी प्रदेश
४.	डा. गृष्म नेउपाने	पशु विज्ञ	पशु सेवा तालिम केन्द्र, पोखरा
५.	डा. शोभा शर्मा	पशु विज्ञ	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश
६.	शशी अधिकारी	वरिष्ठ कृषि अर्थ विज्ञ	कृषि विकास निर्देशनालय, गण्डकी प्रदेश
७.	रमेश आचार्य	बाली विज्ञ	कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय, लुम्ले
८.	सरोज अधिकारी	बागवानी विज्ञ	बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, मालेपाटन
९.	मञ्जु बासी	मेटेरियोलोजिष्ट	जल तथा मौसम विज्ञान कार्यालय, पोखरा
१०.	ज्योती क्षेत्री	बाली रोग विज्ञ	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश
११.	डा. सपनालक्ष्मी घिमिरे	पशु विकास अधिकृत	पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय, गण्डकी प्रदेश
१२.	रबिनसन अधिकारी	मत्स्य विज्ञ	मत्स्य विकास केन्द्र, मिर्मी